

DEIFIKACJA (łac. deificatio, od: deus — bóg, facere — czynić) — ubóstwienie, przypisywanie cech boskich temu, co bogiem nie jest; kult tego, co ubóstwione. Oddawanie boskiej czci ludziom (antropolatria), m.in. wybitnym osobistościom, założycielom religii, władcom i władzy państwowej (apoteoza, statolatria), uważanym za przedstawicieli bóstwa bądź za jego wcielenie; oddawanie czci przedmiotom materialnym, jako posiadającym nadnaturalną moc i będącym miejscem przebywania bóstw lub dusz zmarłych (fetyszyzm), a także zwierzętom (zoolatrya) i ciałom niebieskim (astrolatria).

D. człowieka zauważalna jest w filozofii nowożytnej i współczesnej. Wg G. W. F. Hegla ludzka świadomość (oraz przyroda) jest momentem rozwoju Absolutu; w niej, a najdoskonalej w świadomości filozofującej, duch absolutny osiąga poznanie siebie i dopełnia miary swej autokreacji. W teoriach L. Feuerbacha i K. Marksa rolę heglowskiego ducha absolutnego przejął człowiek; tak powstał ateizm antropologiczny, zw. też humanistycznym. Wg Feuerbacha, człowiek miał się stać bogiem człowieka. F. Nietzsche obwieścił „śmierć Boga”, a atrybuty boskie przypisał człowiekowi. „Wyzwolony” z „mitu Boga” człowiek miał stać się nadczłowiekiem, tj. nowym bogiem. M. Scheler w pracy *Die Stellung des Menschen im Kosmos*, ukazywał człowieka jako miejsce spełnienia się Boga. J. P. Sartre ubóstwił człowieka, przyznając mu absolutną wolność i niezależność w dziedzinie ustanawiania prawdy i dobra, oraz w nieskrępowanej autokreacji.

Deifikowano też ludzkość (A. Comte), naukę i postęp, historię (heglizm i materializm historyczny). W komunizmie deifikowano partię komunistyczną lub przynajmniej jej komitet centralny czy pierwszego sekretarza tego komitetu. Za d. można uznać każde takie potraktowanie bytów przygodnych (bogactwa, władzy, rozkoszy, sławy, sukcesu itd.), jakby to one stanowiły ostateczny cel życia ludzkiego.

Bibliografia: T. Chodźdło, *Antropolatria*, EK I 678–679; tenże, *Astrolatria*, EK I 1009–1010; J. Sekulski, *Apoteoza*, EK I 837; J. A. Kłoczowski, *Człowiek — bogiem człowieka. Filozoficzny kontekst rozumienia religii w „Istocie chrześcijaństwa” Ludwika Feuerbacha*, Lb 1979; H. Zimoń, *Deifikacja*, EK III 1103; M. Neusch, *Au sources de l’athéisme contemporain*, P 1977 (*U źródeł współczesnego ateizmu*, P 1980); J. Węclawik, *Fetysz*, EK V 152; H. Zimoń, *Fetyszyzm*, EK V 153; É. Gilson, *Bóg i ateizm*, Kr 1996; Z. J. Zdybicka, *Ateizm*, PEF I 371–390.

Piotr Moskal